

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtrek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 * 50 za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6/1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne.

Kršenje avtonomije višjega šolskega sveta.

Šolska samouprava ali kulturna in šolska avtonomija je bil vedno ideal slovenskega učiteljstva. Vse naše stremelje je težilo: za popolno ločitvijo šolske uprave od politične, in dosegli smo, da je danes v Sloveniji na čelu naše samoupravne šolske oblasti šolnik in ne več politični šef. To je pridobitev, ki je neprecenljive važnosti za šolstvo, in ki jo je obraniti za vsako ceno. Ne samo ohraniti, temveč jo je potreba izpopolniti tudi navzdol. To je naša zahteva, in slučaj kažejo, da je to nujna zahteva!

Višji šolski svet ima svoje avtonomne pravice, med katere spada tudi nameščanje in premeščanje učiteljstva, uvedba disciplinarnega postopanja in disciplinarni izrek nad učiteljstvom. Učiteljstvo je torej državno uradništvo, podrejeno avtonomni šolski oblasti in potom oddelka za uk in bogočastje prosvetnemu ministru. Ni pa učiteljstvo v nobenem slučaju uradništvo politične uprave, ki bi smelo preko avtonomnih pravic šolske uprave, poljubno z njim razpolagati.

Pred samovoljnimi postopanjem, in pred t. zv. postopanjem »pod klobukom«, niti učiteljstvo niti višjega šolskega sveta, v katerem sede tudi zastopniki in predstavitelji učiteljstva.

Desetletja je bila avtonomna pravica deželne šolske oblasti strogo varovana od političnih šefov — cesarskih namestnikov; niti »nekronani vojvoda slovenski« dr. Iv. Šusteršič, se je ni dotaknil. In sedaj, v svobodni državi, ko je avtonomija šolske uprave dobila izraza tudi v obliki predsedstva šolske oblasti, se je izvršilo to, kar se nam ni pripetilo prej desetletja.

Stalno nameščen učitelj z družino, ki bil premeščen brez uvedbe disciplinarnega postopanja, brez izreka šolske oblasti in danes faktično ne ve — zakaj. Predsedstvo pokrajinske vlade ga je preko višjega šolskega sveta in preko poverjeništvu za uk in bogočastje brzoglavne premestilo in mu zagrozilo s suspendacijo, ako ne nastopi novega mesta.

S tem je bila prezrta višja šolska oblast, je bilo prezrto poverjeništvo za uk in bogočastje in so bile kršene in porušene avtonomne pravice višjega šolskega sveta.

Konstatiramo, da v dobi najbrutalnejšega preganjanja učiteljstva ni bil noben učitelj kazensko premeščen brez seje deželne šolskega sveta; niti v dobi ne, ko so nabesnejše divjali dr. Šusteršičevi priganjači po deželi in pritiskali na

okrajne glavarje, ko je imel dr. Šusteršič absolutno moč v deželnem šolskem svetu, ne v času, ko mu je bil baron Schwarz absolutno vdan. Niti baron Schwarz, ki je bil hkrati predsednik višjega šolskega sveta ni izvršil nobenega premeščanja brez seje deželne šolskega sveta in je tudi vsa premeščanja »iz službenih ozirov« pripuščal le po izreku seje deželne šolskega sveta.

Učiteljstvo je bilo vsaj formalno varovano proti brezpravnosti!

Prepričani smo, da je vzrok temu premeščanju le enostranska informacija pokrajinskega predsedstva in to, ker se ni izvedla preiskava potom šolske oblasti. Če bi bila izpeljana šolska samouprava tudi na nižji stopnji in bi bila ločena šolska uprava od politične tudi pri okrajnih šolskih svetih, bi se ta slučaj nikdar ne pripetil.

Učiteljstvo ni našlo v okrajnih glavarjih svojih zaščitnikov v avstrijski do-

bi, in je ne najde sedaj: ščitili bi ga pa sigurno šefi. Če bi bila izvedena samouprava šolstva tudi na nižji stopnji. Navajamo samo dva slučaja: Veliko dolino, ko je bilo učiteljstvo vse šole dejansko napadeno zaradi protidržavnega razpoloženja ljudstva, a ni našlo zaščite pri okrajnem glavarju, in sedanji. Pač pa je našlo učiteljstvo v okrajnih glavarjih svoje najstrožje predstojnike. Čast izjemam!

Poleg drugih šolskih in pedagoških razlogov govori torej tudi ta moment odločno za popolno ločitev šolske uprave od politične.

Zagotovilo imamo, da bo predsedstvo naše organizacije podvzelo vse korake, da dobi učiteljstvo popolno zadoščenje za navedeni slučaj, in da se zavaruje proti brezpravnosti!

Vprašanje uradniške pragmatike in učiteljstvo.

27. pret. m. je bil v Kočevju sestanek javnih nameščencev, na katerem je procal g. poslanec profesor Reiser o uradniškem vprašanju

Iz njegovega stvarnega in zanimivega poročila podajem sledeče:

Pri nas je uradniško vprašanje v prvi vrsti gnotno vprašanje, v drugih pokrajnih državah pa pragmatično, da odstrani ne zdržne koruptivne razmere.

Uradniško vprašanje je državno vprašanje.

Prvotni načrt avtomatike, po katerem bi uradništvo napredovalo zgolj po letih avtomatično, je propadel in uveljavil se bo drugi, v katerem bodo plače avtomatično položajne, to se pravi avtomatične z ozirom na kategorijo, razred ali čin, v katerem se kdo nahaja, položajne pa v toliko, da upoštevajo njegov socialni položaj, oziroma predstuidije.

Upa, da bo načrt predložen nekako okoli Božiča vladi in upanje je, da pride ta zakon kot eden prvih v javnost.

Pri tem pa bodo urejene tudi poštne.

Seveda je to še dolga pot in ni nam treba biti preveč optimističnim.

Prevod na dinarske plače.

Nato je prešel g. poslanec na razpravo o draginjskih dokladah oziroma vredilni vprašanju dnevnice, ki je nujno z ozirom na naš gnotni položaj.

Ob tej priliki pa se je dotaknil prejšnjega vprašanja, izboljšanja gnotnega položaja posameznim kategorijam uradništva

omenja razburjenje, ki je zavladovalo med uradništvom, ko je bil del istega deležen trenutnega izboljšanja. Sploh je bilo vse prevajanje v dinarske plače krpare, ki je moglo le polagoma zbrisati razlike med raznimi kategorijami nameščencev

Pripominjam pa, kot g. poslanec, da misli pod imenom uradnik državne uslužbenice vseh vrst. (Učiteljstvo, uradništvo, poduradništvo itd.)

Tako je prišlo do tega, da je bil eden prvih stanov države, katerega plača je bila prevedena v dinarje, učiteljski stan, niemu je sledil stan sodnikov.

Razburjenje, ki je tedaj nastalo med uradništvom in deželo duška celo v odločnih polemikah po listih, je nastalo le vsled neumevanja položaja.

Po poslančevem mnenju, ki se mu mora pridružiti vsak misleč človek, je vsako izboljšanje gnotnega položaja posameznih stanovskih kategorij, le toplo pozdravljati, ker nas vsaka taka regulacija približuje idealu končne popolne ureditve uradniškega gnotnega položaja. Da smo bili mi in sodniki prvi (razen učiteljskih in uradnikov agrarne reforme), ki smo bili deležni dinarskih plač, je vzrok celino ta, da sta ta dva stanova edina, v katera ima v Srbiji vstop le kvalificiran uradnik.

Povsod drugod vstopajo v Srbiji — in še bolj so vstopali posebno neposredno po prevratu vsakovrstni nekvalificirani — elementi pod protekcijo strank. Seveda so to ponajveč posledice vojne in ne-

urejenih poveljnih razmer. Tu tiči jedro korupcije in edina stanova, ki tvorita tu jez splošni pokvarjenosti, tvorita učitelj in sodnik. Zato je država dvignila učiteljstvo in za njim sodnike in tu so prvič padle pokrajinske meje, sad stoletne ločitve.

Tako je moralo biti — a mi nismo tega imeli! Nikomu ni prišlo na um, da bi se bil obrnil na kako informativno mesto in tako ustvaril enotno fronto deševnega proletarijata.

Ustanovitev Saveza drž. nameščencev. Zato je pozdravljati 1. okt. t. l. ustanovljeni Savez vseh nameščencev države.

Toda odločen korak je storjen — zato le naprej v enotno falango vsi, ki delujemo s svojim intelektom za državo, narod in splošnosti v korist.

Tako je prišlo, da so bili profesorji izenačeni sele z 1. januarjem t. l. in tako je dalje zanimivo razpravljati, g. profesor, o borbi za izenačenje plač slug in poduradnikov.

Mnogo zanimivosti je podal o trnevi poti borbe za izenačenje draginjskih doklad.

Opozarja na to, da bi marsikaj dosegli prej in brez posebnih težav, če bi svoje težnje prav naslavljali, tako pa romajo razne prošnje in lamentacije na nekompetentne urade in leže tam zaprašene in nerešene.

Opozarja na zakonodajni odbor skupščine. Vse težnje je adresirati nanj. Ostra, a opravičena je bila kritika organizaciji, ki ne delajo ničesar v pozitivnem smislu.

V kritiziranju nedosežni, v delu zadnji. Podaja dokaze, ki osvetle marsikaj, kar nam je neumljivo, če bremo samo duševne proizvode poklicanih in nepoklicanih kritikov.

Draginjske doklade.

Nato nam je podal izčrpno poročilo o stanju vprašanja draginjskih doklad, katero bo po njegovem zatrdilu rešeno okoli novega leta 1922.

Številke ne navajam, ker planejo nanje kot gladni volkovi razni paraziti, ki izrabljajo vsako napovedano povišanje v svoje spekulativne — nečedne namene.

Le splošno rečem, da po njegovem načrtu pridobimo in obremenimo državni proračun z znatno svoto, katero tudi zamolčim, ker nočem razburjati razne krščene in nekrščene Jude, ki žive le od izsesavanja ljudstva. Toliko o povišanju dnevnice in družinskih doklad.

Ugotavlja preveliko število nameščencev in ogromen naval na državne službe. Da se to odpravi je treba teme-

Ivan Cankar — za slovensko mladino.

Neoporečena dolžnost vzgojiteljev je danes, da seznanjamo mladino z deli Ivana Cankarja velikega genija. Seveda je treba iz vzgojnega vidika prav temeljito presoditi, kateri spisi so primerni za mladino.

Dosedanja berila za šolsko mladino so bila večinoma prepojena s spisi moralizirajoče vsebine. Nič boljši niso v marsikaterem oziru mladinski spisi in knjige.

Navidezno tiči blag namen v prozornih morali in odetih spisih, ki jia prikazuje takozvani »mnetni simbolizem«.

Kdor se je pa globlje seznanil z otroško psiho, ve, da le velika, resnična mnetnost more trajno in uspešno vplivati

na občutljivo in nežno dušo mladine. Če našo dečo ne bomo seznanjali z deli naših prvih pisateljev, ki jih preveva naravni simbolizem, se ne bodo znali nikar orijentirati v bodočem, samostojnem življenju. Seveda moramo izločiti vse, kar bi kot vzgled mikalo — iz nižin in pokvarjenosti življenja.

Ivan Cankarja spisi so trije evangeliji! On proslavlja ljubezen do domovine, do človeštva in do matere. Slednjim je postavil, kakor trdi z upravičenostjo znani poznavalec Cankarjevih del, dr. Ciril Oblak, spomenik, ki sega do neba.

Ostre, v dna duše zgoče so besede, ko govori o grehah, zmotah in zlobnostih našega ljubljene naroda; a mile, mehke in rajске so, ko govori o materi. Velik del nesmrtnih podob je posvetil ubogim ne-

zakonskim otrokom — takozv. nebogljencem, ki jih je pijana strast zvalila v življenje kot — obsojence!

Če je učitelj komentar, ki je potreben za pravo razumevanje Cankarjevih del, potem so za mladino najprimernejši spisi »Za križem« — s slikami, »Mint-sirant Jakec«, »Iure«, »Pavličkova krona« itd.

Čudovita lepa povestica, dar za otroke je »O prečah«. — Tudi v knjigi »Moje življenje« je vse polno slik in spisov iz njegove otroške dobe; ko se je Ivan Cankar šolal v vrhniški ljudski šoli, pasel, ministriral in preživljal brezskrbna leta doma, pri starših.

Ne glede na črtice, ki jih prinašajo v pravem razumevanju tudi naši »Šolski listi«, je priporočati malo bolj odrasli mla-

dini predvsem izvorni roman uboge družine »Na blaneu« in prečudapolni zadnji ozdrav »svoji neskončno ljubljani domovini«. »Podobe iz sanj«. Iz te knjige so posebno priporočljive slike »Gospod stotnik«, »Ranjene«, »Ogledalo«, »To so pa rože«, in še druge, z malimi izjemami, kakor »Iz čna«, »Zaklenjena kamrica«, »Edina beseda« i. dr.

Mladini je bila namenjena povest: »Vojska cesarja Janeza«, a prešibko je že bilo življenje, da bi zmoglo, kar je hotela njegova gigantska duša.

Kar je pa ustvaril neposredno za mladino, je tako silno in tako veličastno, da ho še dolgo črpala mladina življenje iz njegovih del.

J. Radovan.